

CARTIER Rotonda

Gheorghe ERIZANU s-a născut la 8 iunie 1967 în Cigârleni, Ialoveni. Licențiat al Facultății de Jurnalism a Universității de Stat din Moldova (1991). Din 1987 până în 1995 a lucrat ca reporter, redactor, secretar de redacție în presă. Din 1995 este director al Editurii Cartier.

A debutat în 1995 cu volumul de reportaje *Carte orange*, Editura Arc, urmat de *Miercuri când era joi* (blogograme), Editura Arc, 2012 (Premiul Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova), și *Ce spun cărțile. Bookiseli*, Editura Cartier, 2012, *Ce spun cărțile. Alte bookiseli*, Editura Cartier, 2014 (Premiul Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova); *Texte egoiste*, Editura Cartier, 2017.

Gheorghe **Erizanu**

Și-am să devin erou

Texte egoiste

R o t o n d a
CARTIER

CARTIER

Editura Cartier, SRL, str. București, nr. 68, Chișinău, MD2012.

Tel.: fax: 022 20 34 91, tel.: 022 24 01 95. E-mail: vanzari@cartier.md

Editura Codex 2000, SRL, Strada Toamnei, nr. 24, sectorul 2, București.

Tel.: fax: 210 80 51. E-mail: codex@cartier.ro

cartier.ro

cartier.md

Cărțile CARTIER pot fi procurate online pe cartier.ro & cartier.md

și în toate librăriile bune din România și Republica Moldova.

Cartier eBooks pot fi procurate pe iBooks și pe cartier.ro & cartier.md

LIBRĂRIILE CARTIER

Librăria din Centru, bd. Ștefan cel Mare, nr. 126, Chișinău.

Tel./fax: 022 21 42 03. E-mail: librariadincentru@cartier.md

Librăria din Hol, str. București, nr. 68, Chișinău.

Tel./fax: 022 24 10 00. E-mail: librariadinhol@cartier.md

Librăria online, cartier.ro

Tel.: 0785 199 823. E-mail: codex@cartier.ro

Librăria online, cartier.md

Tel.: 068 555 579. E-mail: vanzari@cartier.md

Comenzi CARTEA PRIN POȘTĂ

CODEx 2000, Str. Toamnei, nr. 24, sectorul 2, 020712 București, România

Tel./fax: (021) 210 80 51. E-mail: codex@cartier.ro

Plata se face prin ramburs, la primirea coletului.

Colecția *Rotonda* este coordonată de Em. Galaicu-Păun

Editor: Gheorghe Erizanu

Lector: Valentin Guțu

Coperta: Vitalie Coroban

Design/tehnoeditare: Marina Darii

Prepress: Editura Cartier

Tipărită la Bons Offices

Gheorghe Erizanu

ȘI-AM SĂ DEVIN EROU

Ediția I, septembrie 2023

© 2023, Editura Cartier, pentru prezenta ediție. Toate drepturile rezervate.

Cărțile Cartier sunt disponibile în limita stocului și a bunului de difuzare.

Aprobat de Comisia de selecție pentru editarea cărții naționale

și editat cu contribuția Ministerului Culturii al Republicii Moldova

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Erizanu, Gheorghe.

Și-am să devin erou: Texte egoiste/Gheorghe Erizanu; coperta: Vitalie Coroban;

design: Marina Darii. – Ed. 1. – [Chișinău]: Cartier, 2023 (Bons Offices). – 252 p.: il. în parte color. –

(Rotonda/colecție coordonată de Em. Galaicu-Păun, ISBN 978-9975-79-907-2).

Editat cu contribuția Ministerului Culturii al Republicii Moldova. – [600] ex.

ISBN 978-9975-86-701-6.

821.135.1(478)-84

E 67

„Dacă nu mai poți face nimic,
atunci trebuie să strigi.”

NADEJDA MANDELȘTAM

„Nu există niciun motiv pentru care
binele să nu triumfe la fel de des ca răul.
Triumful oricărui lucru este o chestiune de
organizare. Dacă există îngerii, sper că ei sunt
organizați tot atât de bine ca și mafia.”

KURT VONNEGUT, *THE SIRENS OF TITAN*

Prefață și mulțumiri

Aș fi vrut ca în acești ultimi ani să fiu mesagerul veștilor bune. Sau, ca orice om fericit, să nu umblu la cuvintele scrise. Dar istoria a vrut să fie altfel.

Sunt texte din perioada regimului politic Plahotniuc & Dodon, dualitatea puterii de stat în Republica Moldova, guvernul Sandu, restaurarea vechiului regim, victoria președintelui Maia Sandu, pandemia, crizele economice și sociale, victoria PAS-ului în parlamentare, bolile care vin odată cu vârsta, nevoile părinților bătrâni, erorile noilor guvernanți. Dar când s-au înfiripat primele sentimente optimiste după 30 de ani de tranziție nesfârșită, atunci a venit și războiul ruso-ucrainean. A fost de bun-simț să mă pronunț tranșant. Brusc, descoperim că Ucraina e chiar lângă noi. Iar Rusia e mult mai aproape de noi decât credeam. Iar democrația și libertatea nu sunt un bun dat. Ele se apără în fiecare zi.

Nu sunt un optimist idiot. Și nici un romantic. Uneori, poate sunt mai puțin informat. Dar cred, oricum, că binele va învinge răul, că adevărul va învinge minciuna. Contează să prindem victoriile în viața noastră.

În acești ani m-am întâlnit cu un fost coleg de presă, din anii Perestroikăi. După 30 de ani, m-a căutat ca să ne întâlnim. Era ziarist de limbă rusă la *Curierul de seară*. Un adept al „lumii ruse” de atunci, antigorbaciovist convins, ca mulți oameni sovietici. Când s-a schimbat redactorul-șef, el a plecat, iar eu am venit la *Curierul de seară*. Locuiește și muncește de ani buni în Israel. A vrut să mă revadă, pentru a recunoaște că eu am avut dreptate atunci, în anii '89-'90 ai secolului trecut. Când credea despre mine, în cel mai bun caz, că sunt un naiv. Atunci când a auzit și a văzut că vin peste ei primele rachete Hamas, furnizate de ruși, și-a dat seama cât de tare a greșit crezând în lumea lui rusă. Răul te ajunge și la mii de kilometri distanță.

Cred în eroii excelentului prozator belarus Vasil Bikau. Oamenii obișnuiți ascund în cotidian curajul și-l expun în situații extreme. Curajoșii de fiecare zi ar putea să clacheze și să devină lași în situații extreme. N-a bănuț nimeni că un ucrainean, născut la Chișinău, care a învățat într-o școală rusă din Chișinău, fiind educat într-o lume rusă de aici, a lucrat ca electrician, apoi a plecat în Rusia lui Putin în anii 2000, după care s-a stabilit în Ucraina de nord doar de câțiva ani, se va înrola voluntar în Forțele Ucrainene în primele zile ale războiului. A fost împușcat la Bahmut, în față. Cu o țigară în gură, fără frică, ultimele sale cuvinte au fost: „Glorie Ucrainei!” Acest om obișnuit și erou se numește Oleksandr Mațievskîi.

S-au adunat peste 800 de pagini de texte. Am eliminat, am eliminat, până am ajuns la un număr decent de pagini. Din respect pentru cititor. Iar Marina Darii, redactor artistic, a fost de neprețuit. Chiar dacă, uneori, voia să lase unele texte, s-a conformat tacit. Sau așa a lăsat impresia. Îi sunt recunoscător. Mulțumirile mele sunt și pentru redactorul Valentin Guțu, care a fost, de această dată, mai permisiv și mai puțin acid decât de obicei. Mulțumirile mele sunt și pentru Vitalie Coroban, directorul artistic, care m-a pus să scriu de mână titlul doar de câteva ori și a reușit o copertă, ca de obicei, minunată. (Dezvăluie secretul copertelor bune ale lui Vitalie Coroban: nu-i sugerați și nu-i indicați nimic. Lăsați-i libertatea culorilor și tipograficii.) Mă-nclin în fața celor care încarcă și descarcă mii de cărți. Și niciodată nu le deschid. Pentru ei cărțile au doar kilograme. De aia tipărim cărțile noastre la Tipografia Bons Offices, pe *book paper*, hârtie care este mult mai ușoară în greutate decât *offsetul*.

Prezicerile care s-au adevărit au fost o întâmplare. Doar cele care nu s-au întâmplat sunt adevărate. Am scris doar despre oameni dragi mie, despre cărți pe care mi-am permis să le citesc în afara obligațiilor de serviciu, din plăcere. Am scris despre oameni care m-au deranjat prin acțiunile lor. Dar, mult mai mult, au deranjat pe mulți alții, care n-au timp, nervi și cuvinte pentru cei răi. Nu credeți că este un sacrificiu al meu pentru omenire. Dacă nu scriu, atunci îmi crește păr în urechi.

Sper să nu mai fiu nevoit în viitor să mai public vreun volum de *texte egoiste*.

9 august 2023

Salonul zero

Nu e adevărat că e un oraș pe coline. Chișinăul e o bortă a pământului. Există doar coborâre. Plină de cratere. Mergem doar cu capul în jos. Cu picioarele care intră în cap.

Când ești într-o salvare. Pe orizontală.

Auzi girofarul. Ca un fundal sonor. E undeva departe. Peste borta pământului.

Medicii de la salvare sunt mulțumiți că salvarea e o cutie de conservă înaltă. Nu trebuie să se strecoare aplecați. Și are utilajul necesar pentru primul ajutor. „Oricum, e mai bine să trăiești cu un ficat afectat decât să mori cu un ficat sănătos.” Asta-i după ce-ți iau tensiunea, îți fac cele două injecții, perfuzia și radiograma. „Motorul a fost făcut deja de trei ori. Era o rablă de la bun început. Am căutat pe net codul motorului. Nu există. Nu era prevăzut pentru autosalvare. De aia simțiți toate gropile. Mașinile pe care le-a procurat Urecheanu au fost produse ca mașini pentru salvare din uzină. Sunt mai line. Asta a fost reutilizată ulterior. Bine că e înaltă.”

Chișinăul coboară. Picioarele intră în cap.

„Doamnă, îi scoateți verigheta. Nu trebuie să aibă nimic metalic. O să rămână așa cum l-a făcut maică-sa.”

„În salonul zero (cu accentul pe o)!” „Nici n-am știut că aveți și zero (cu accentul pe o, ca o bortă mare pe care trebuie s-o simți).”

Se aude o simfonie de ciripit de păsărele. Parcă-i din codrii noștri. Din *Cumplite vremi* de Vladimir Beșleagă. E intrarea în rai. Sunt aproape de fericirea supremă.

Ghinion.

Nu e paradisul. E tonul de apel al unui telefon mobil. „Să stropești cartofii dimineața devreme sau seara. Altfel, pe căldura asta, îi arzi!”

„Cei de la salvare iar au pus cateterul aiurea.”

Salonul zero are șase paturi. Mobilier de birou. Cărți inutile și necitite dintr-o bibliotecă personală, aduse aici. Pe o poliță. O. Henry, Dumas, Șolohov. Voluminoase. În rusă. Cartonate. Mape. Un televizor vechi. Sus. N-a fost pus în priză de ani. Niște cutii de carton.

Vecinul din față, cel cu tonul de apel cu ciripit de pășărele, dă indicații cât costă cositul lucernei. Câte baloturi de lucernă vor ieși. „A fost sora medicală. Ți-a lăsat câte două pastile diferite. Iei două acum, mâine-dimineață le iei pe celelalte. Am întrebat-o pentru ce-s. A zis că sunt de dragoste. O soră medicală nu poate răspunde așa. Am stat în anii '80 într-un spital cu un aviator. El întreba cum se numește fiecare injecție, fiecare pastilă. Și nota într-un caiet. L-am întrebat de ce notează. Mi-a zis că, din cauză că nu a notat, taică-su, aviator și el, aviator emerit al Uniunii Sovietice, a murit cu zile în spital. Și nu au putut trage la răspundere pe nimeni. A fost o eroare a medicilor. Dar nu era nimic scris. A fost ucis. Și n-au putut demonstra nimic. De atunci, de câte ori sunt internat în spital, îmi notez și eu fiecare denumire de pastilă. În fiecare zi. Și la ce oră am luat-o. Ai mei știu. Nu am un caiet chiar ca el. Am niște foi. Nu poate o soră medicală să spună că ți-a dat pastile de dragoste. Nu te lecuiește nimeni de dragoste aici.”

E Serioja. Nea Serioja, agricultor. Din '72. A lucrat în colhoz. Probabil, ca șef de brigadă sau agronom. Putea fi și președinte de colhoz. Are în jur de 70 de ani. Diabetic. Athletic. Bărbatul alfa. Va da sfaturi și de pe patul de moarte. „Când am venit în colhoz, aveam un salariu de 90 de ruble. Stăteam în casa colhozului, în fosta casă a președintelui. Peste drum îmi construiam casa mea. Dar puneam deoparte și bani. Strângeam pentru motocicletă. Costa o mie șase sute de ruble. Dar trebuia să dai pيلي-

cele de cârlan. Am cumpărat din sat cu 25 de ruble pielice. Șaptezeci de pielicele. Vreo douăzeci erau dubite bine. Era un evreu la *raipotrebsoiuz* (asociația raională a cooperăției de consum). Mi-a dat douășpe ruble de pielici-că. Dar m-am făcut cu un Ural cafeniu, cu ataș. Era a doua motocicletă în sat. Mai era un învățător care avea un MT.

Cu zece ruble mă duceam la Vadul lui Vodă și-mi cumparam o ladă cu bere, dădeam sticla la schimb, un baton de cârnaț Doktorskaia, două borcane de maioneză, șase pâini dintr-o rublă. Cu rest de patru copeici sau patru cutii de chibrituri. Îmi ajungea pe o săptămână.

Acum o cutie de chibrituri costă 30 de bani.”

(va urma, probabil)

12 iunie 2017

Salonul zero *(continua)*

Iar apare simfonia cirip-cirip, tru-lu-lu. E tonul de apel al agricultorului îndrăgostit de pământ. Nea Serioja dă indicații soției: ce să facă, unde să ducă, ce să strângă, ce să pună, de unde, unde, când. Ce să-i aducă mâine. Mănâncă covrigi.

Valera, nea Valera, vecinul lui nea Serioja, un bărbat consumat de peste 60 de ani, cu fața încă umflată (în foaia de observație are înscrise și două atacuri de cord), comentează perioada sovietică: „...blbl, Dodon, blead, Plahotniuc, blbl, blead, Năstase, blead, blbl... Dodon... blead... Plahotniuc... blead... Maia... blead... Năstase... blead... blbl...”

Nea Serioja spune: „Iaca eram eu tânăr. Și prost. Că nevastă-mea îmi zice și acum. Acum ai vrea tu, dar nu mai poți. Bine, când voiam și eu, tu umblai cu băutul, noști la rând. Ai vrea măcar o noapte din treizeci. Dar ți-a trecut timpul. Și n-o face cu răutate.” Nea Valera spune și

el: „blbl... Dodon... blead... Plahotniuc... blead... Maia... blead... Năstase... blead... blbl...”

Vine fiica lui nea Serioja. Îi aduce sacoșa. Scoate fiecare lucru din ea. Se uită, îi caută un loc în noptieră. Îl așază cu grijă. Întreabă dacă au reușit cu una, cu alta. Fiica, o blondă frumoasă, chiar dacă marea dragoste a tatălui său pentru pământ se așază deja peste chipul ei, răspunde cuminte și ascultător.

Fiica a plecat. Nea Serioja mănâncă covrigi. Se uită în noptieră. Mai mănâncă un covrig. Iar se uită. Telefonază: „Să-i spui lui mă-ta că mi-a trimis dintre cele zece aparate de ras pe cel mai tocit. Mâine să mi-l aduci pe cel albastru. Sau intră, dacă nu ești departe, într-un magazin și ia-mi unul nou.”

Nea Serioja mai mănâncă un covrig. Fiica îi aduce un aparat nou. Îi ia fără comentarii pe cel adus mai devreme. Pleacă. „Ieri aici a mai fost un bolnav, un evreu. Dar nu i-a plăcut ceva și a fugit peste noapte.”

Vine medicul. Foaia de observație devine publică pentru cei din salon.

Nea Serioja era în câmp. Verifica stropirea cu ierbicide a porumbului. S-a spart în fața lui furtunul de la cisternă. Și jetul acela l-a împrôscat. A reușit să-și acopere fața. Dar mâinile i-au fost stropite. S-a spălat abia peste două ore. Dragostea de pământ nu așteaptă. Apoi au fost alte lucrări în câmp. A ajuns la medici abia a patra zi. Când tot organismul îi era deja afectat.

Nea Valera, printre dodonii și blbl-urile lui, a zis că a vrut să mănânce niște căpșune. Două albine i-au dat ac. E alergic. E versiunea pentru medici. Pentru noi: prășeam la vilă. Și au dat peste mine niște albine.

În locul pacientului evreu, a apărut Maxim, de vreo 25 de ani, scund, cu unghii mici, degete dolofane, șmecherul activ. A telefonat. L-a rugat pe un prieten să vină să-i aducă țigări. A băut o jumate de sticlă de chimicale, ceva ce era în Golful lui. Peste o jumate de oră s-a internat. E va-

rianta oficială. Și pentru noi, și pentru medici. Medicul l-a întrebat dacă a vrut să se sinucidă. Noi nu l-am întrebat. Oricum, el a răspuns cum a vrut el.

„Ai 120 cu 70”, îmi zice medicul. „Asta-i tensiune de aviator”, comentează nea Serioja. „Și te-au adus cu 90 pe 60.”

Noaptea, nea Valera mergea la fiecare jumate de oră la baie. Tot cu jumătate de oră. Nea Serioja: „Suka, ia organism idiot, nu mă pot duce afară, suka.”

Noaptea de spital e lungă. Nea Valera la budă. Jumate de oră. Jumate de oră, în pat, jumate de oră la budă. Jumate de oră în pat. Nea Serioja tot pomenea de „suka”, care nu-i dădea voie să se ducă afară. Din jumate în jumate de oră. De aia dimineața în spital vine foarte devreme.

Maxim a dormit buștean. Și se credea sănătos. Dormea în patul în care a dormit pacientul evreu. Care a fugit din spital cu o zi mai devreme.

(urmează sfârșitul)

13 iunie 2017

Salonul zero (*sfârșit*)

Maxim a umblat a doua zi prin salon, pe la balcon, parcă trebuia să mai facă niște spălături de stomac. Până la urmă, a făcut ceea ce știa el mai bine. A luat și a plecat.

Secția de toxicologie e cu regim semiînchis. Stă o tanti la ușă. Paznic. „N-ai voie!” Maxim și-a făcut voia lui.

Am rămas în trei din nou: nea Serioja, nea Valera și eu.

După-masă au început să apară noii pacienții. Unul s-a otrăvit cu căpșune, altul a mâncat castraveți, al treilea e după roșii. Toate sunt produse autohtone. „Made in Republica Moldova.” Vânzătorii își laudă produsul. Au gust. Nu ca roșiile turcești.

Încă nu au apărut harbujii.

„Am văzut eu cum cresc castraveții. Are o cisternă de 5 tone cu silitră și-i bagă la irigarea cu picătura. În fiecare zi îi dă cu silitră. Ca să fie primii pe piață. Așa-i și cu roșiile, și cu căpșunile, și cu ridichea. Doar gogoșarii nu absorb atât de multă silitră.” Nea Serioja e enciclopedia agriculturii moldovenești.

După foaia de observație pacienții din salonul zero au trecut la viața politică. O continuare a foii de observație. Fața, limba, gâtul lui nea Valera s-au subțiat. Dar discursul era tot din cinci personaje și două cuvinte de legătură. Poate mai bine articulate.

Am vrut să ies la o plimbare. „Nu se poate, băiețele”, îmi zice tanti de la intrare, cea care i-a scăpat pe evreu și pe Maxim în două zile. Veghează. Primul medic nu are nimic cu mine. Nu sunt al lui. Și n-am de ce mă uita la el ca Lenin la *burjuazie*. Al doilea îmi ține un discurs lung despre regimul semiînchis de la secție, despre procurorii care trebuie să le dea explicație pentru fiecare pacient fugar, despre semnătura pe care am pus-o pe foaia de observație. „N-am pus nicio semnătură.” Asta nu mai conta. „N-ai voie.” M-am uitat ca Lenin. M-a pus să scriu de ce vreau să ies din salonul zero. I-am scris. Am ieșit pentru două ore.

Cine crede că adoarme ultimul în salonul cu șase pacienți, acela greșește. N-ai cum. E ca în *Passacagliile* lui Bach. Șase organisme otrăvite sunt în competiție cu liniștea nopții.

Până la urmă adormi. Ca să sforăi și tu. Vizezi. Un vagin mare peste tine. Ca în Almodóvar. Se scurge un lichid verde-negru. Lipicios. Apar drăcușorii. Trei de o parte. Micuți-micuți. Trei de altă parte. Micuți-micuți. Și un drac mare se lasă în centru. Negru-negru. Coboară încet-încet. Când ajunge la orizontul Câmpiei Borges, atunci devine și mai mare. E dominant. Cei trei drăcușori mici din stânga și cu cei trei drăcușori mici din dreapta, care începeau să-mi fie simpatici, se topesc. Se transformă în soclu pentru dracul dominant, negru și care nu-mi place. Și nu-i plac.

Freud ar interpreta asta ca lipsă de afecțiune.

Mămucă-mea ar fi zis că e a vânt.

E doar un vis, Carl.

Iată polițiștii pe care i-am văzut pe Valea Rediului, înainte de accident, nu-mi păreau drăcușori. Îi vedeam ca pe niște îngerași, în nori, aveau deasupra capului un curcubeu. Și unul ținea cu mâna o zebra din savana africană. Și voia să urce pe ea. Dar ea era cu nagăț. Nu voia să stea locului. Oprea norii.

Asta ce-i, Freud? Sau, mai bine, să-l întreb pe Jung?

E a bani, avea să-mi zică mămucă-mea.

Polițiștii aveau nevoie de bani. S-au dus pe o stradă lăaturalnică. Au pornit girofarul. Opreau mașini. Sau poate erau îngerașii din cadrul operațiunii „Zilele albe”.

Postul de radio public începe cu imnul. Apoi au o oră de reportaje locale.

„În raionul Briceni pomicultorii au reușit deja să facă a șaptea stropire a livezilor de meri.”

14 iunie 2017

Investiția în cultură e mai profitabilă decât cea din agricultură

Eu n-aș fi atât de pesimist și aș încerca să ne rupem de acest discurs cu garda jos al criticilor literari de la noi și al jurnaliștilor culturali, care spuneau că scriem de nevoie, nu din plăcere.

Dacă s-ar face un studiu economic și s-ar calcula cât au adus în PIB-ul României vânzările operelor lui Eminescu, de la edițiile lui Maiorescu până la cele de azi, și s-ar compara cu o mare întreprindere siderurgică din Galați, de exemplu, eu nu sunt sigur că întreprinderea siderurgică din Galați a fost mai profitabilă pentru bugetul României decât operele lui Eminescu. Dacă s-ar face un studiu de felul acesta, sunt

sigur că cei care ne conduc o să se uite un pic altfel la produsul cultural. În momentul în care opera lui Brâncuși se vinde cu 57 de milioane de euro și actualul guvern al Republicii Moldova are vreo treizeci de condiții de îndeplinit de la Uniunea Europeană, ca să obțină o sută de milioane – vorbim de cifre exacte, chiar dacă suntem în domeniul cultural –, atunci o să vă dați seama cât de importantă este cultura, inclusiv literatura. Un alt exemplu: la Festivalul de Teatru de la Avignon, fiecare euro investit aduce 7 euro profit. Cred că nici drogurile nu aduc atâția bani.

Dacă privim cultura din acest punct de vedere, dacă creăm un cadru de susținere simplu și clar, atunci ar fi suficient ca cele 1.300 de biblioteci din Republica Moldova să-și facă abonament la *Contrafort*, și atunci redacția va pune un preț real de vânzare și n-o să aibă nevoie să ceară bani de la ICR. E nevoie de investiții mici, dar inteligente.

Discutam la una dintre întâlnirile noastre de seară de ce literatura română nu pătrunde în Occident. Iulian Frunțașu vorbea că i s-a dat Nobelul Hertei Müller, care s-a născut în România, și eram întrebat de ce nu s-a deschis cultura română. Replica mea a fost: dar când i s-a dat Premiul Nobel lui Dario Fo, literatura italiană s-a deschis către restul culturilor?... Nu cred. Soluția este să investești în traducerea unor cărți valoroase peste hotare, și atunci cărțile valoroase atrag alte cărți valoroase și prețul culturii crește. Și nu sunt investiții mari.

Este mult mai ușor să dinamizezi cultura decât să dinamizezi agricultura.

(Din dezbaterea *Cronica de carte în ziare, reviste, bloguri, Facebook* de la Zilele Literaturii Române, ediția a III-a, apărută în *Contrafort*, nr. 5-6. Până ajunge în imperiul netului, îl găsiți în chioșcuri. E contribuția directă a fiecăruia dintre noi. E mică. 6 lei. Pentru o revistă de cultură. Dar e reală. Până și prășitul unui rând de porumb e mai mare astăzi decât o revistă de cultură.)

10 iulie 2017

Acești înțelepți care ne conduc

Republica Moldova are nevoie de o mână de fier, declară președintele Dodon. Văzându-se întruchiparea unui element al regnului animal cu cinci capete pe o cutie toracică cu coadă sau fără, lungă sau scurtă (aveți libertatea imaginației) din poveștile populare de oriunde: rusul Putin, belarusul Lukașenka, ungurul Orbán, turcul Erdoğan și coreeanul Kim Jong-il.

Premierul Filip încearcă să facă reformele care au tot fost amânate sau obstrucționate. Din 2009 până în 2015. Tot de actualii reformatori. Și par necesare, și par bine intenționate, și par corecte.

Coordonatorul Plahotniuc vorbește de la New York, la o întrunire a Internaționalei Socialiste, despre soluționarea conflictului transnistrean prin retragerea trupelor de pacificatori ruși, prin retragerea armamentului rusesc (în fond, respectarea deciziilor Summitului OSCE de la Istanbul din 1999. Summitul OSCE, care înseamnă participarea celor 55 de șefi de state sau de guverne, arareori se întâmplă. Deciziile OSCE sunt recomandări, care arareori se întâmplă. Dar sunt constatări importante. Și orice țară are grijă și se dau lupte crâncene pentru virgule, cuvinte, care apar în deciziile finale. Și asta se întâmplă tot timpul). Și discursul lui Plahotniuc pare corect și tranșant. Așa cum ar fi trebuit să-l menținem de peste 25 de ani. Ca să nu ajungem în situația de azi, când vrem capul lui Șevciuk, care se ascunde la Chișinău. Și parcă îl putem lua. Dar nu-l putem lua. Am fost prea evazivi până acum. Și prea diplomați. 5+2 înseamnă că i-am acceptat ca egali pe cei de la Tiraspol. Chișinăul și Tiraspolul sunt 2 egali. Ceilalți cinci sunt mediatorii noștri, ai Chișinăului și ai Tiraspolului.

Președintele Voronin vorbește despre corupția din Parlament. Dă și cifre: deputatul comunist Dodon l-a votat pe președintele Timofti pentru 3 milioane de euro. Foștii deputați comuniști și liberal-democrați, transformați în

mașini de vot democratic, costă 5 milioane de euro. Organele de drept însă nu se autosizează. Vorbele unui fost președinte sunt percepute ca și cuvintele din cântecul lui Bob Dylan. Vânare de vânt.

În această brambureală a acestor înțelepți care ne conduc, care par elemente democratice, vine o propunere a Ministerului Justiției, care limitează activitatea organizațiilor neguvernamentale și stabilește interdicții pentru finanțarea directă sau indirectă a acestora din afara Republicii Moldova. După modelul belarus, rus și maghiar.

Într-un stat embrionar, după ce am înlocuit presa cu trollii, partidele cu SRL-uri, Dumnezeu cu o cutie poștală, justiția cu reglarea de conturi, Curtea Constituțională cu legiuitorii, alegerile parlamentare cu cumpărutul sufletelor și transformarea lor în mașini de vot utile (indiferent de sistemul electoral), au mai rămas niște naufragiați ai societății civile, care ne încurcă să fim înțelepți. Îi eliminăm.

Rămânem doar noi. Înțelepții care vă conduc. Închidem țarul. Al nostru. Și al vostru.

Ultimul va stinge lumina.

13 iulie 2017

August. Acasă

Polițiștii noștri sunt fericiți. După ce au făcut scut viu între mulțimi aduse și venite, au liber la dijmuală.

Dimineața, fără operațiuni ample cu denumiri gen „Noaptea albe”, vânează damful șoferilor cu ochelari de soare. Apoi au toată ziua la dispoziție pentru mașinile cu numere înmatriculate în Italia, Franța, Spania. Sunt alor noștri. Plecații. Veniți să-și irosească concediul acasă. Care au bani. Spre deosebire de ai noștri. Rămașii. Plecații noștri, dacă încă nu i-au stricat sistemele străine, mai au memoria dijmei.

Un prieten, care vine acasă din Italia în fiecare august, este abonatul polițiștilor noștri. Atât că e încăpățânat și nu vrea să dea 200 de lei polițiștilor. Fără chitanță. Preferă amenda de 600 de lei. Cu proces-verbal.

De unsprezece ani, de când e în Verona, nu a fost oprit niciodată de un polițist. Nici nu prea știe cum arată polițistul italian. Amenzile îi vin prin poștă. Regulat. De câteva ori pe an. 300 de euro pentru depășire de viteză. Apoi încă 170 de euro pentru că nu a indicat pe versoul procesului-verbal numele șoferului.

E august. În Republica Moldova e luna opricinicilor. Cu Doamne-ajută!

1 august 2017

Fratele-2

Pe 11 mai 2000, la trei zile după prima inaugurare a lui Putin, în cinematografele din Rusia a apărut filmul *Fratele-2*. Un veteran de război din Cecenia pleacă în America să-l ajute pe fratele unui prieten căzut în război. Cinematografia rusă din anii zero era la pământ. *Fratele-2* a fost primul film rusesc care făcea concurență pe bune filmelor hollywoodiene. După dragostea ruso-americană din anii '90, filmul venea cu o atitudine diferită de cea a Kremlinului față de SUA. „Ia spune-mi, americanule, în ce constă puterea? Oare în bani? Iată, și fratele meu spune că în bani. Tu ai mulți bani. Ei și? Uite, eu cred că puterea constă în adevăr. Cel care are adevărul este și cel mai puternic.”

Cu trecerea timpului, în discursul lui Putin au început să apară citate din acest film. Dar cel care s-a identificat cel mai mult cu ideologia din *Fratele-2* a fost Nikolai Patrușev, șeful FSB-ului. Putin nu a consimțit ca Patrușev să devină șef al FSB-ului. Dar ultimul a reușit să se mențină la șefia serviciilor secrete ruse. Din persoană nonpublică, Patrușev

a prins a-și da cu părerea față de politica externă, ceea ce era până atunci doar prerogativa președintelui Putin și a ministrului de Externe. Treptat, ideologia din *Fratele-2* a devenit ideologia oficială a Kremlinului. Iar Patrușev își permite s-o atace direct pe Madeleine Albright, secretar de stat american. Într-un interviu amplu din *Rossiskaia gazeta*, Patrușev „o citează” pe Albright, care a zis: „Este inechitabil că sub stăpânirea Moscovei au ajuns teritorii atât de imense și bogate în resurse naturale ca Siberia și Extremul Orient.” Învinuirea era atât de gravă, încât partea americană a cerut explicații. Mai ales că Albright niciodată nu a spus așa ceva. Atunci rușii au făcut trimitere la un veteran al serviciilor speciale ruse, care spune că, în anii 2007/08, Kremlinul apela la parapsihologi, care citeau gândurile politicianilor străini. Patrușev „cita un gând”.

De la acel interviu al lui Patrușev, un manifest al ostilităților ruso-occidentale, a început Al Doilea Război Rece. Era 15 octombrie 2014.

E din *Toți oamenii Kremlinului* de Mihail Zîgar. Cum arată matrioșka puterii Kremlinului, cine sunt cei din anturajul lui Putin, cine îl poate influența, de ce îl poate și cum? Care sunt costurile puterii?

Nicio carte până la Zîgar n-a fost atât de completă și de complexă. Și atât de bine scrisă. O spune Svetlana Alexeevici, laureat Nobel. Iar Stanislav Belkovski, comentatorul politic și unul dintre cei mai atenți biografi ai președintelui Putin, recunoaște că Zîgar a scris o carte așa cum n-a putut scrie nici el în nenumăratele cărți despre Putin.

Bestseller în Rusia. Tradus în germană, poloneză, bulgară, finlandeză, engleză și chineză.

De azi este în toate librăriile bune din Republica Moldova. Iar de marți va fi în toate librăriile bune din România. Cartea poate fi comandată online pe shop.cartier.md. Livrare oriunde în lume.

18 august 2017